Kamil Veli NERİMANOĞLU, Türk Lenguafolkloristiğine Giriş. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları, 2018, ISBN: 9789752438262, 356 sayfa.

Arş. Gör. Ahmet Erman ARAL*

İnsanların düşünce ve hislerini bildirmesini sağlayan bir anlatım aracı olarak dil, aynı zamanda birey, grup ve topluluklar arasındaki ilişkileri düzenler ve bu ilişkileri anlamlandırmamıza yardımcı olur. Bozkurt Güvenç'in ifadesiyle, insanların yanı sıra pek çok fikir, kavram ve çevremizdeki varlıklar dille birbirine bağlanır ve böylelikle iletişim kurulur. Bu yönüyle dil, sağladığı imkânlar çerçevesinde bir ilişkiler ağı kurulmasında ve kendine özgü bir kültüre sahip toplumsal yapının oluşumunda temel role sahiptir. Diğer yandan, Dan Ben-Amos'un "küçük gruplardaki sanatsal iletişim" şeklindeki folklor tanımı, folklorun aktarım ve bildirim boyutunu merkeze alması bakımından dilin işlevini akla getirir. Ek olarak Alan Dundes'ın halk tanımında, William R. Bascom'un folklora atfettiği dört işlevde ve halk bilimi kuramlarında dilin önemli bir kriter olarak odakta bulunması, bu alandaki birikimin dil bilimsel yaklaşımlarla zenginleştirilme potansiyelini ortaya koyar. Bununla birlikte, kitabın "Editörden" başlıklı bölümünde Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu tarafından ifade edildiği üzere, Dell Hymes ve Richard Bauman gibi halk bilimcilerin konuyla ilgili çalışmaları ve Max Müller, Mikhail Bakhtin, Ferdinand de Saussure gibi etkili kuramcıların eserleri Türkiye'deki halk bilimcilerin gündeminde yeterince yer bulamamıştır.

Halk edebiyatı ile dil bilimi arasındaki ilişkiyi analiz etmek ve bu bağlantıyı halk bilimcilerin olduğu kadar dil bilimcilerin de dikkatine sunmak amacıyla hazırlanan *Türk Lenguafolkloristiğine Giriş* adlı kitabın, iki alanın ortak potansiyeline dikkat çekme ve yeni yöntemler ortaya koyma bakımından önemli bir boşluğun doldurulmasına katkı sağladığı kuvvetle muhtemeldir. Prof. Dr. Kamil Veli Nerimanoğlu'nun bu kitabını, yazarın daha önce yayımladığı "Türk Lenguafolkloristiği (Teoriden Uygulamaya)" ve "Lenguafolkloristik Açıdan 'Köroğlu' Ansiklopedisi (veya Açıklamalı Sözlüğü) Üzerine" başlıklı makalelerin daha güçlü ve kapsamlı bir devamı olarak görmek mümkündür. İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları tarafından 2018 yılında yayımlanan bu eser 356 sayfadan oluşmaktadır.

Türk halk edebiyatının dilini, her dönem eserlerin şekil ve içyapısını belirleyen kendine has bağlamsal şiir anlayışı ile ilişkilendiren bu eser üç bölümden oluşmaktadır. "Türk Lenguafolkloristiği" başlıklı ilk ve diğerlerine kıyasla en hacimli bölümde, dil bilimci Roman Jakobson'un dil, poetika ve edebiyat araştırmalarında özgün çözümlemeler için folkloru adres gösterdiğinden, Türk folklor dilinin yalnızca iletişim dili değil, bir edebiyat dili olarak öneminden söz edilir. Ayrıca Yuri Lotman ve Mikhail Bakhtin'ın, mitoloji çalışmalarının temelinde dil araştırmalarının yer aldığına ilişkin görüşlerine ve Türk folklor araştırmalarının da bu yöndeki bir dikkate ihtiyaç duyduğuna dikkat çekilir. Yazar, Saussure'e atıfla "yazının dili gizlediği ve onun doğal gelişim sürecini engel-

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü, Ankara/Türkiye, ahmet.aral@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0713-8649

lediği" görüşünden hareketle, folklor anlatısı ile edebî metnin birbirinden ayrıldığını belirtir. Yazının medeniyet ölçütü olarak alınmasının, folklorun edebî ve estetik rolünü azaltmayacağı vurgulanarak folklorun dilin kendisi olması nedeniyle, yazılı edebiyat diline ilişkin derinlemesine incelemelerde ana dilinin şifrelerini taşıdığı ifade edilir. Ek olarak, sözlü anlatıların yazıya geçirilmesiyle birlikte anlam bütünlüğü, tutarlılık, kabul edilebilirlik ve metinler arasılık gibi ölçütlerin gündeme gelişinin, folklorun dil bilimi açısından analizini gerekli kıldığından söz edilir. Bölümün sonunda, Türk folklor dilinin klasik ve çağdaş dil bilimi yöntemleriyle incelenmesinin folklorun dil mekanizmasını anlamak bakımından önem taşıdığı vurgulanır. Bu bölümde tartışılan diğer hususlara ise "Türk Halkbiliminin Objesi Olarak Oyun", "Dede Korkut Kitabında Epitetler ve Poetik Hitaplar", "Yunus Emre'nin Şiirlerinde Tekrarlar Sistemi", "Kitab-ı Dede Korkut'un Poetik Leksikası" gibi başlıklar altında yer verilir.

"Halkbilimi" başlıklı, üç alt başlıktan oluşan ikinci bölümde Azerbaycan halk edebiyatındaki sorunlardan ve çözüm önerilerinden söz edilir. Burada Azerbaycan folklorunun derleme ve tercüme çalışmalarıyla başlayan ve günümüzde ciddi bilimsel araştırmalarla devam eden olumlu seyrine dikkat çekilmekle birlikte gelişimin devamı için bilimsel esaslara dayalı derlemelere bağlı kalınması, malzemenin tasnifi ve yayım aşamasına ilişkin problemlerin, bağlamı dikkate alan bilimsel yöntem ve dikkatle çözülebileceği ifade edilir. Diğer alt başlıkta ise Fuzuli Bayat, Mayis Alizade, Muharrem Kasımlı gibi araştırmacıların çalışmalarından örnekler verilerek Azerbaycan halk bilimindeki yeni gelişmelere ve kuramsal ve pratik çerçevedeki problemlere odaklanılır.

Türk mitlerine ilişkin değerlendirmelere ayrılan kitabın son bölümünde ise mitlerin din, sanat, bilim ve nihai olarak dille ilişkisi incelenir. Ayrıca Türk mitlerinin genel tasnifinin sunulduğu bölümde mit metinlerinin dinamik doğasından ve bu metinlerdeki poetik manzaranın türlü yöntemlerle araştırmaya açık olduğundan söz edilir. Bu bölümün bir diğer başlığında ise dilin, mitlerin temel şifrelerine ulaştıran çözüm yolunu oluşturduğu ve Türk mitlerinin açıklığa kavuşmasının etimolojiyle mümkün olabileceği savunulur. Bölümün sonunda ise mit araştırmalarıyla birlikte, mit anlatısı ve mantığının göreceliliğinin ortaya koyulduğu; iletişim kurduğumuz dilin, mitin çağdaş dil birimleriyle yenilenmesi sonucu ortaya çıkan anlatıları yansıttığı ifade edilir.

Prof. Dr. Kamil Veli Nerimanoğlu'nun halk bilimi çalışmalarına dil bilimi penceresinden getirdiği bu yeni bakış açısı, öncelikle, Türk halk edebiyatının güzel söz söyleme, şiir sanatı ve edebî estetik açısından araştırılmasının önemli olduğunu vurgular. Türkçenin pek çok üslup özelliğinin en berrak şekilde halk edebiyatında bulunduğu ve folklorun edebî sanatların canlı, dinamik biçimlerini barındırdığı düşüncesiyle Türk folklorunun dil malzemesinin poetika çerçevesinde analiz edilmesi gerektiğini savunan bu eser, halk bilimi ve dil bilimi arasındaki ilişkiyi analiz etmek isteyen araştırmacılara ufuk açabilecek niteliktedir.